

TÜRK KONSEYİ GENEL SEKRETERİ HALİL AKINCI’NIN
ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ PLATFORMU (UİP)
İKİNCİ BOĞAZIÇI BÖLGESEL ORTAKLIK ZİRVESİ
“YENİ ORTAKLIKLAR VE KOMŞULARLA GÜVEN ODAKLI İLİŞKİLER”
OTURUMUNDA YAPTIĞI KONUŞMA
(İstanbul, 23 Kasım 2011)

Sayın Bakanlar,
Saygıdeğer Parlamenterler,
Sayın Büyükelçiler,
Sayın İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreter Yardımcısı,
Sayın Başkanlar,
Değerli katılımcılar,
Değerli konuklar,

Öncelikle, Yüksek İstişare Kurulu üyesi olarak katkıda bulunma şansına eriştiğim Boğaziçi Bölgesel Ortaklık Zirvesi’nin ikincisine katılıyor olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade etmek isterim. Tamamen gönüllü nitelikte bir girişimin çok sayıda ülkeden üst düzey katılımcıyı bir araya getirebilmesi hiç kolay bir iş değildir. Bunun için UİP Organizasyon Komitesinde emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

Geride bırakmakta olduğumuz 2011 yılında, uluslararası planda birbiri ardına önemli gelişmeler yaşandı. Hatta 2011 yılının, önümüzdeki 10 yılın haber malzemesini tek başına tükettiği biçiminde esprili yorumlar dile getiriliyor. Bir yanda “Arap Baharı” dalgasının yol açtığı bölgesel hareketlenme, diğer yandan Avrupa Birliği ülkelerinde sıçrama eğilimi gösteren mali kriz, Türkiye’ye komşu coğrafyalarda köklü değişimlerin habercisi olarak belirdi.

Henüz net analizler yapmak için erken olsa da, bütün bu değişimlerin bir süredir konuşulan, küresel güç dengelerindeki kaymayı teyit eder nitelikte olduğu söylenebilir. ABD ve AB gibi Batı dünyasının merkez aktörlerinin içinde buldukları ekonomik çalkantıya bağlı olarak siyaseten eleştirildiğini, ABD

yönetiminin ve hatta 2012 başkanlık seçimi adaylarının mevcut sorunlara isabetli çözümler önerememekle suçlandığını izliyoruz. Yunanistan ve İtalya gibi AB ülkelerinde seçilmiş liderler kenara itilerek teknokratlar işbaşına getirildi. Zaruri görülen sıkı ekonomik kemer sıkma programları pek çok Batılı ülkede eşi görülmemiş ölçüde kitlesel tepkiye yol açtı.

Batı'da bir "yönetilebilirlik krizi" nden bahsedilirken, Arap coğrafyasında halkın kendilerine hesap sorabilme ümidini taşıdığı yönetimlerin zincirleme bir süreçle işbaşına gelmesi ilginç bir zıtlık oluşturdu. Gelişmekte olan büyük ülkeler ise küresel ekonomik ve siyasi çalkantıdan daha az etkilenmeyi başardı. Çin, Hindistan, Rusya, Brezilya gibi ülkeler üretim gücü, parasal rezervleri, doğal ve insani kaynaklarıyla liderlik konumuna ilerlemeyi sürdürdü. Bu durum, en son Cannes'da yapılan G-20 zirvesinde de belirgin olarak görüldü. Yükselen ülkeler kalkınma yardımları ve ticaret anlaşmaları alanlarında da Batı'nın üstünlüğüne meydan okur hale geldi.

Globalizmin egemen kılınmaya çalışıldığı bir düzen içinde ortaya çıkan dengelerdeki kaymanın önemli bir sonucu küresel anlamda uluslararası işbirliği ihtiyacının yoğunlaşması olmuştur. Bu bağlamda uluslararası işbirliğinin bir unsuru olarak bölgesel dayanışmanın önemi artmıştır. Zira bölgesel örgütler, sürdürülebilir bir ölçek sunarak dünya çapındaki işbirliğine etkili bir katkıda bulunabilmektedirler. Doğu-Batı, Kuzey-Güney ekseninde işbirliğinin, yaşanan gelişmelerle birlikte yeniden şekillenmesi kaçınılmazdır. Mevcut işbirliği mekanizmaları kendilerini gözden geçirmekte, devletler yeni örgüt ve mekanizmalarla ortaklıklarını çeşitlendirmeye çabalamaktadır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, yani kısa adıyla Türk Konseyi de dünyadaki siyasi ve ekonomik tekellerin sarsılmaya başladığı bir tablo içinde yeni bir bölgesel örgüt olarak ortaya çıkmıştır. Amacı, büyük bir kalkınma potansiyeli taşıyan bağımsız Türk devletleri arasında gönüllülük temelinde bütünleşmeye yönelik çalışmalar yürütmektir. Bu boyutuyla aynı zamanda stratejik bir

oluşumdur. İçinde bulunduğumuz yılda 20. bağımsızlık yıldönümlerini kutlayan Türk cumhuriyetleri, Avrasya coğrafyasının kalbinde, dolayısıyla da Doğu-Batı/Kuzey-Güney işbirliği ekseninin ortasında yer almaktadırlar. Türkiye dahil 6 ülkenin toplam nüfusu 135 milyon, satın alma gücüne göre milli gelirleri toplamı 1 trilyon 375 milyar dolardır. Zengin doğal kaynakları, genç nüfus yapıları ve Asya-Avrupa ulaştırma koridorundaki stratejik konumları ile dinamik ve gelişime açık bir görünüme sahiptirler. SSCB'yi oluşturan 15 cumhuriyet içinde 1991'den bu yana nüfusunu arttırmayı başarabilen 5 ülke Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan, Kırgızistan ve Tacikistan'dır.

Türk devletlerinin, dünya ekonomisiyle yakın etkileşim içinde olmakla beraber, kriz göstergeleri ve siyasi çalkantılardan en az etkilenen ülkeler arasında olduğunu görüyoruz. Bunun temel sebebi istikrarlı yönetim ve ihtiyatı elden bırakmayan dengeli bir temele oturtulabilmiş, sağlam mali sistemi güvenceye alan müesseselerin etkinliğine dayalı ekonomik kalkınma dinamikleridir. Öte yandan, komşu ülkelerle istisnai bazı anlaşmazlıklar dışında son derece iyi ikili ilişkiler yürütmeleri, ekonomik gelişim ve dünyaya açılım süreçleri için uygun bölgesel ortamı sağlamaktadır. Ortadoğu'dan Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya uzanan Türk Konseyi üyesi ülkeler, çok boyutlu bir ortaklıklar ağı çerçevesinde komşu ülkelerle ilişkilerini daha da geliştirmekte kararlıdır. Sovyet ekonomik altyapı sisteminin dağılması ve su kaynakları gibi bazı yapısal sorunların zamanla aşılmasıyla birlikte genç Türk devletlerinin sadece refahları değil, uluslararası alandaki ağırlıkları da artacaktır.

2009'da imzalanan Nahçıvan Anlaşması ile kurulan Türk Konseyi, özgün bir gelişim çizgisi izlemiştir. 1992 yılından beri Türk devletleri Cumhurbaşkanları 10 Zirve toplantısı çerçevesinde bir araya gelmişlerdir. İşbirliği yönünde alınan çok sayıda karar için bir uygulama mekanizması oluşturmak ve yeni tedbirler alınması için hazırlıklar yapmak üzere Türk Konseyi bir çatı kuruluşu biçiminde oluşturulmuş ve Sekreteryaya 16 Eylül 2010'da İstanbul'da faaliyete geçmiştir.

Örgüt halihazırda 4 kurucu üye ülke (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye) ile çalışmalarına devam etmektedir.

Bölgesel bütünleşme için sağlıklı bir çerçevenin ancak ekonomik işbirliği temelinde oluşturulabileceği anlayışıyla Türk Konseyi, faaliyetteki ilk yılı boyunca çeşitli somut projeleri gerçekleştirmeye yönelik yeni kurumsal mekanizmaları hayata geçirmiştir. Bu bağlamda ilk olarak özel sektör işbirliğini derinleştirmek üzere dört ülkeden iş kuruluşlarının bir ortak İş Konseyi kurması sağlanmıştır. Türk İş Konseyi, öncelikle özel sektör örgütlenmesinde paralellik kurmaya odaklanacak, işbirliği zeminine yeknesaklık getirecektir. Keza taşımacılık ve gümrük işbirliğinin geliştirilmesi, ortak bir tahkim mekanizması oluşturulması ve bir Kalkınma Ajansı kurulması projeleri ortak komiteler tarafından görüşülerek uygulamaya geçirilecektir.

Türk Konseyi çerçevesinde geliştirilecek ekonomik işbirliği eşzamanlı olarak iki hedefe doğru yürüyecektir: Ticari ve ekonomik işbirliği önündeki mevcut engellerin kaldırılması ve bu işbirliğinin güçlendirilerek genişletilmesi. Türk cumhuriyetlerinde ekonominin halen büyük ölçüde devlet etkisinde işliyor olmasından dolayı, özel sektörün dinamizminin devlet desteğiyle buluşturulması gerekmektedir. Türk Konseyi bu nedenle “kamu-özel sektör işbirliği” modelini tüm yeni girişimleri için temel olarak benimsemiştir. Nitekim 13 Ekim 2011 tarihinde Astana’da yapılan 1. Ekonomiden Sorumlu Bakanlar Toplantısı, iş dünyası temsilcilerinin önerilerini değerlendirerek eyleme dönük kararlar almıştır.

Ekonomik işbirliği gündeminin belirlenmesinde nihai adım olarak, 21 Ekim 2011 tarihinde Almatı’da yapılan 1. Türk Konseyi Zirvesi’nde devlet liderleri sunulan projeleri onaylamışlar ve ilgili ulusal makamları yol haritası doğrultusunda harekete geçilmesi için talimatlandırmışlardır. Almatı Zirvesi, spesifik bir başlık altında toplanan ilk Türk Zirvesi olmuş ve “Ekonomik İşbirliği” görüşülmüştür.

Önümüzdeki dönem için işbirliğinin yol haritası çizilmiştir. Kurulacak dört ayrı komite, karşılıklı yatırımların artırılması için ortamın iyileştirilmesi, tek ürün ekonomisine dönüşme eğiliminin durdurulması için ekonomik çeşitlendirme sağlanması, mevcut darboğazların giderilmesi doğrultusunda bölgesel ulaştırmanın geliştirilmesi ve eksikliği hissedilen girişimcilik unsurunun desteklenmesi konularında çalışmalarına 2012 başı itibarıyla başlayacaktır.

Çalışmaların etkinliğini ve uyumunu sağlamak üzere komitelerde devlet ve özel sektör görevlileri birlikte görev alacaklardır. Sonuçlar önce 2012 ortalarında çalışmaları gözden geçirmek üzere yeniden toplanacak Ekonomi Bakanlarına, ardından da 2012 Bişkek Zirvesi'ne sunulacaktır. Eşgüdüm ve takip işlevini ise Sekreteryaya yerine getirecektir. Devlet ve işadamlarının birlikteliğinin, halkların yararına somut projelerin gerçekleştirilmesi ve kalıcı ortaklıklar kurulması yönünde verimli sonuçlar doğuracağına inanıyoruz.

Burada değinmek istediğim bir husus da, Türk Konseyi'nin diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerle olan ilişkisidir. Dört üye devletimiz de aktif dış politika anlayışıyla hareket etmektedir ve çok sayıda uluslararası örgüte üyedirler. Tam teşekküllü bir hükümetlerarası kuruluş olan Türk Konseyi küresel/kıtasal örgütlerin bir alt grubu, üyelerinin dahil olduğu diğer girişimlerin de doğal tamamlayıcısıdır. Ortadoğu ve Avrasya coğrafyasındaki benzer işbirliği girişimleri bölgesel işbirliği sahasının birlikte büyütülmesi açısından ancak memnuniyet verici olabilir.

Bu çerçevede Ekonomik İşbirliği Topluluğu, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi yakın örgütlerin çalışmalarını destekliyoruz ve kendileriyle katma değer yaratmaya yönelik bir diyalog yürütmekteyiz. EİT ve İİT bünyesinde kalkınma ve ekonomik işbirliği alanında ciddi tecrübe birikimi bulunduğunun farkındayız. Önümüzdeki dönemde kendileriyle özellikle altyapı projeleri alanında işbirliğini derinleştirmek niyetindeyiz.

Aynı şekilde Türk coğrafyasında iş yapan, yatırımları bulunan tüm işadamlarına bakış açılarını genişletme, Türk devletlerine bölgesel perspektifle yaklaşma çağrısında bulunmak istiyorum. Uzun soluklu bütünleşme hareketinin bir refah bölgesi yaratarak fayda üretmesi, iş dünyasının süreçte paydaş olarak rol üstlenmesine bağlıdır. Türk Konseyi olarak bizler kurulacak yeni ortaklıklar için gerekli kurumsal zemini oluşturmaya ve katkılarınızı değerlendirmeye devam edeceğiz.

Sözlerime son verirken, Uluslararası İşbirliği Platformu'nun Fas'tan Kazakistan'a, Rusya'dan Yemen'e kadar uzanan Orta Doğu merkezli geniş coğrafyada işbirliği için şimdiden önemli bir diyalog mekanizması oluşturduğunu vurgulamak istiyorum. Siyasi karar alıcılar, iş dünyasının kıdemli temsilcileri, kadın girişimciler ve akademik çevrelerin serbestçe fikir alışverişinde bulunduğu bu özel platformun, bölgesel etkileşimin odak noktalarından biri olarak yaşanan köklü değişimlere yön verebilecek potansiyel taşıdığına inanıyorum.

Teşekkür ederim.